

Bengt Joakim Andersson

Hur omhändertas förvaringsdömda i norska fängelser med tanke på rehabilitering?

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Anne Juberg

Mai 2022

Bengt Joakim Andersson

Hur omhändertas förvaringsdömda i norska fängelser med tanke på rehabilitering?

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Anne Juberg

Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammandrag

Förvaring är ett (potentiellt) tidsbestämt straff, som tar sikte på att skydda samhället mot ny, allvarlig kriminalitet. Mindre resurser tilldelas kriminalomsorgen men antalet som blir dömda till förvaring ökar. Genom att använda litterära resultat från systematiska sök, försöker uppgiften belysa vilka utmaningar förvaringsdömda och anställda står inför i norska fängelser idag. Uppgiften ser på hur förvaringsdomen arbetades fram i sin tid samt på hur den blir använd idag.

Rehabilitering av insatta vikt läggs kraftigt inom kriminalomsorgen. Detta gäller även förvaringsdömda, även om det inte är lika högt prioriterat som att säkra samhället. Uppgiften ställer frågor till om detta är riktig prioritering men tanke på önskat resultat och resursanvändning. Den ser även på vilken roll som rehabilitering spelar för de insatta när det kommer till att försöka anpassa sig till ett liv i frihet. Mänskliga rättigheter dyker även upp som tema och huruvida nämnda rättigheter blir respekterade för de som sonar i förvaring.

Abstract

Preventive Detention is a (potential) indefinite sentence, which aim is to protect the community against new serious criminality. Fewer resources are being given to the correctional service but the amount of people serving in preventive detention is going up. By using the literary results from systematic searches, this paper tries to illustrate the challenges that faces both the inmates and employees in Norwegian prisons today.

Rehabilitation of inmates are regarded as crucial within the correctional services in Norway. This goes for those serving preventive detention as well, although it is not as prioritized as protecting the community. The paper poses questions regarding whether this is the correct prioritization regarding the desired results and use of resources. It also explores the roll of rehabilitation plays for inmates when it comes to attempting to adapt to a life in freedom. It also discusses whether the human rights of the inmates are being respected during time spent in preventive detention.

Innehåll

Sammandrag	1
Abstract	1
1.0 Inledning.....	3
1.2 Begreppsförklaring	4
1.3 Relevans för socialt arbete	5
2.0 Metod:.....	7
2.1 Neutralitet	7
2.3 Procedur och sökstrategi.....	7
3.0 Uppgiftens kontext och litteratur.....	9
3.1 Vad är förvaring?	9
3.2 Rehabiliteringens roll.....	12
3.3 Soningsförlopp i förvaring.	13
3.4 Mänskliga rättigheter och människosyn i fängelset.....	14
4.0 Diskussion.....	17
4.1 Är lågsäkerhet en naturlig del av soningsförloppet till en förvaringsdömd?	18
4.2 Väntetid och mindre framställning	19
4.3 Mer forskning	20
5.0 Avslutning.....	23
6.0 Litteraturlista.....	25

1.0 Inledning

Fler och fler blir idag dömda till förvaring i Norge, men antalet som släpps ut är betydligt lägre (Røverradion, 2020, 07:35). På grund av straffets utformning är det även osäkert när de släpps ut och kostnaden blir därför väldigt svår att anslå. Det finns ett begränsat antal fängelseplatser avsedda till förvaring och de närmar sig fulla.

Randi Rosenqvist tar i sitt besök hos RøverRadion upp Ila fengsel som exempel. Där finns idag 76 platser designade till förvaringsdömda på men det är ca 90 som sonar förvaringsdom där (Røverradion, 2020, 7:50). En förvaringsplats är dyrare och förhoppningsvis bättre än en vanlig soningsplats på grund av att man skall försöka sig på en rehabiliteringsprocess, när resurserna är avsedda till 72 individer är det dock svårt att få dem att räcka till för att genomföra ett gott rehabiliteringsarbete alla 90 insatta (Røverradion, 2020, 8:05). När de politiska och ekonomiska ramarna inte stämmer överens blir dock möjligheten för att bedriva ett gott socialt arbete betydligt svårare att genomföra (Berg, Ellingsen, Levin, & Kleppe, 2015, ss. 68-69). Detta fick jag erfara när jag var i praktik i Kriminalomsorgen hösten 2021 på Trondheim Fengsel avdelning Leira.

Efter några veckor i arbete la jag märke till något som för mig upplevdes som en skev fördelning av resurser när man jämför mellan de som sonar ordinära straff och de som sonar en förvaringsdom. På ett vanligt skift skall det vara tre betjänter på vakt, detta är dock inte alltid realiteten och beror som oftast på sjukdomsfrånvaro. Denna har som på så många andra platser varit betydligt högre under den pågående pandemin. Samtidigt är ledelsen (tre personer) som regel på plats på dagtid och kan hjälpa till vid framställning av förvaringsdömda om det behövs. Under helgerna är turnus annorlunda och det är endast två betjänter på vakt varje skift. Eftersom det inte är krav om sysselsättning under helgerna är det vanligt att det anordnas utflykter eller större aktiviteter utanför fängelset. De förvaringsdömda får dock väldigt sällan bli med på detta eftersom det inte finns nog personal. De anställda och de insatta uttrycker sin frustration över situationen då det uppstår en känsla av att ingen vinner.

Vid införandet av förvaringsstraffet blev det från centrala myndigheter lagt speciell vikt på att straffet skulle vara annorlunda från ordinära fängelsestraff och att tvärprofessionellt samarbete skulle stå centralt (Justis- og beredskapsdepartementet, 2004, s. 9). Våren 2002 började man anställa miljöterapeuter på förvaringsanstalterna i landet för att kunna följa upp dessa förändringar. De förvaringsdömda på Lågsäkerhetsfängelser får dock inte samma

möjligheter att vara med på aktiviteter, något som går i strid med Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) sina riktlinjer för gällande grupp.

Detta blev under praktiken sagt att det dröjde sig om personalbrist. Samtidigt hade jag fått berättat från ledargruppen i fängelset att de mottog fler ekonomiska resurser för att ta emot förvaringsdömda insatta. Detta blev för mig något av en paradox. Som student i praktik fick jag möjlighet att prata med både insatta och anställda utifrån ett undrande perspektiv och utan att någon av de jag pratade med behövde vara bekymrade för några konsekvenser av det som blev sagt. Upplevelsen var även att jag stod som neutral när jag ställde frågor vilket verkade få mottagaren att slappna av. Under studietiden har vi fått det förklarat att Norge lägger mer vikt på rehabilitering än bestraffning (St.meld.nr.39, 2021, s. 14). Att målet med Norska fängelser är att rusta de insatta så att de har en reell möjlighet att återintegreras i samhället efter avslutad soning. Förvaringsdömda anses behöva mer tillrättaläggning och hjälp för att nå den målsättningen. Vad jag upplevde under praktiken visade till det motsatta och ledde mig fram till problemställningen:

Hur omhändertas förvaringsdömda i norska fängelser med tanke på rehabilitering?

I uppgiften skall jag försöka besvara problemställningen med hjälp av den forskning och litteratur som redan finns i ämnet. För att få ett balanserat svar på problemställningen har jag valt att sätta upp en del underfrågor:

Vad är förvaring?

Hur ser soningsförloppet ut för en förvaringsdömd?

Rehabiliteringens roll för förvaringsdömda?

Vad kostar det samhället att en förvaringsdömd sonar och hur fördelas resurser mellan de insatta?

Uppgiften tar utgångspunkt i mina egna upplevelser från tiden i praktik inom kriminalomsorgen. Avdelningen jag arbetade på hade under den jag var där tre förvaringsdömda i soning.

1.2 Begreppsförklaring

Förvaring – En typ av straff där huvudföremålet är att skydda allmänheten mot en farlig förbrytare för framtiden. Förvaring sonas alltid i fängelse och är i teorin tidsbestämd (Elden, 2018).

Rehabilitering – Skall ta utgangspunkt i den enskilda patienten och brukaren livssituation och mål och skall vara just målinriktade samarbeidsprosesser på ulike arenor mellom patient, brukare, tjenstmottagare og släktingar. Processerna känns igen genom att de är koordinerade, sammanhängande och kunskapsbaserade tiltag. Meningen är att den enskilda patienten og brukaren, som har eller står i fara for å få begräsningar i sine fysiske, psykiske, kognitive eller sociale funksjonsämne, skall ges möjlighet att uppnå bästa möjliga funksjonsämne, självständighet og deltagande i utbildning, arbetsliv, socialt og i samhället (Helsedirektoratet, 2020).

Soningsförlopp – En term som används for å beskrive den insattes resa genom soningen og kriminalomsorgens ulike sikkerhetsnivåer og avdelninger. Ett soningsförlopp kan eksempelvis se ut på følgende sätt: Varetekt – Høgt sikkerhetsnivå – lågt sikkerhetsnivå – övergangsboende – frisläppning (KDI, 2022).

1.3 Relevans for socialt arbeid

Innanfor socialt arbeid, og i FOs yrkesetiske grundlagsdokument, står tanken om att alle mennesker har samme grunnleggende värde som en av de første etiske rektlinjene (Fellesorganisasjonen, 2022, s. 4). Professionsutövaren skall försvara individers rettighet till hälsa og liv samt bekämpa anvendning av våld og tvång. Utövaren skall även visa forståelse for ått individ og samhälle påverkar varandra og att det finns mange aspekter vid människors liv. Helhetssynen på mennesken står alltså i fokus (Fellesorganisasjonen, 2022, s. 5). Dette kan i en del tilfällene vise sig vara utmanande. Når man som professionsutövare i fängelse får informasjon om vilka handlingar en insatt sonar for kan det vara svært att inte döma. For egen del fann jeg stöd i grundlagsdokumentet under tiden i praktik. Min vägledare under tiden hjalppte mig också i form av att hjelpe mig fokusere på att de insatta redan fått sin dom, vi var där for ått stödje dem i vägen framåt.

I 2014 vidtog Den nasjonale sosialarbeiderorganisasjonen (IFSW) en ny global definition av socialt arbeid som lyder:

” Socialt arbeid er et praksisbasert yrke og en akademisk disiplin som fremmer sosialt endring og utvikling, sosial utjevning samt myndiggjøring og frigjøring av mennesker. Prinsipper om sosial urettferdighet, menneskerettigheter, kollektivt ansvar og respekt for forskjeller er sentrale i sosialt arbeid. Understøttet av sosialt arbeids teorier, samfunnsfag,

humaniora og urbefolkningskunnskap, engasjerer sosialt arbeid mennesker og strukturer for å møte livsutfordringer og for å bedre menneskers velferd” (Berg, Ellingsen, Levin, & Kleppe, 2015, s. 21).

Som vi ser i definitionen handler socialt arbete mycket om att hjälpa människor som står inför olika livsutmaningar samt att bygga upp under individernas egna myndiggörande. Detta vare sig det gäller problem som uppstår mellan individ och samhälle eller mellan grupper och samhälle (Berg, Ellingsen, Levin, & Kleppe, 2015, s. 19). Arbetet med rehabilitering i fängelse är tydligt förankrat i detta. Arbetet handlar mycket om att förbättra förhållandet mellan de som sonar och det samhälle som väntar dem när de blir frisläppta. Även om de insatta menar att de är rehabiliterade och har avtjänat sitt straff kan de komma att möta både fördomar och stigma när de kommer ut.

2.0 Metod:

Metoden man väljer att arbeta med blir ens verktyg i mötet med fenomenet man önskar undersöka. Verktuget hjälper oss samla in den data, eller information, man behöver till den undersökning som skall genomföras (Dalland, 2017, s. 52). Grunden till att välja en bestämd metod bör vara att man menar att just den metoden är den bästa för att belysa den fråga eller problemställning man har satt upp på bäst möjligt sätt (Dalland, 2017, s. 51). I utgångspunkten hade antagligen kvalitativa intervjuer varit den mest precisa metoden för att kunna ge svar på min problemställning. Uppgiftens ramar gör dock att detta inte är genomförbart, då förändren i studiet valde metod för studenterna. I den här uppgiften har jag i stället använt mig av systematiska sök som en av flera metoder för att hitta relevant litteratur till min problemställning och underfrågor. Fördelar med att använda mig av litteratursök som metod för att besvara problemställningen är att jag får använda mig av existerande litteratur rörande förvaringsdömdas rättigheter, något som det inte fokuseras mycket på under utbildningen av socionomer på NTNU. Det öppnar även för flera infallsvinklar på problemställningen eftersom jag kan använda mig av flera källor. Nackdelarna med litteratursök blir dock att det blir betydligt svårare att finna litteratur som rättar sig in på just det område jag önskar att utforska vidare.

2.1 Neutralitet

Dalland (2017, s. 199) visar till att förförståelse och professionell ståndpunkt påverkar vilke information vi letar efter. Dalland menar också att det är svårt att vara objektiv och värdeneutral när det kommer till att studera ett fält man själv är en del av (Dalland, 2017, s. 62). Det är något av en överdrift att säga att jag på min korta tid inom kriminalomsorgen blev en del av den professionella staben som jobbade i fängelset. Min tid i praktik och de upplevelser jag tog med mig därifrån har dock antagligen varit med och färgat val av litteratur och även hur jag valt att tolka texterna. Jag har dock försökt vara medveten om hur detta kan dra mig mot litteratur och forskning som stärker min förförståelse. Samtidigt har sökandet på litteratur på området fått mig att inse att min förförståelse är relativt smal och något subjektiv. Mitt engagemang för temat kan ha färgat valet av problemställning så till den grad att jag inte reflekterade över hur lite som blivit skrivet om det.

2.3 Procedur och sökstrategi

I sökprocessen har jag använt mig av Oria och till viss del Idunn som databaser. Även Google Scholar blev använd för att finna en del artiklar som ej kom upp på vare sig Oria eller Idunn. Eftersom uppgiften handlar om kriminalomsorgens arbete har jag även använt KDIs hemsidor

en god del. Jag har också använt mig av referenslistor från de artiklar jag funnit för att sedan söka upp titlarna i de databaserna. Dessa sökningar har en del gånger fört mig in till Krus bibliotek och jag har således använt mig av en del publikationer därifrån. Även om de publikationerna jag fann där omtalade mitt tema exakt kunde jag söka igenom referenslistorna för att finna relevant litteratur. Jag öppnade för alla språk men har endast använt mig av artiklar på norska och engelska. I tillägg avgränsade jag sökningen till åren mellan 2015-2022. Det första sökningen som gav relevanta resultat skulle alla innehålla "rehabilitation*", "prison*" och "human rights*". Detta gav 1012 träffar. Mängden kändes för stor och jag valde därför att lägga till "Nordic*" som ett sökkriterium. Antal träffar blev då 40 vilket kändes mer överkomligt och relevant. Av dessa 40 var det fortsatt bara 3 artiklar som upplevdes som relevanta för uppgiften. Det visade sig vara svårt att finna forskning och/eller artiklar som fokuserade hur förvaring som straff påverkade insatta och anställda. Det är lite kvalitativ forskning att finna inom temat över huvud taget. De som finns är i hög grad genomförda i länder där formen för soning inte är överförbar till den norska, eller skandinaviska, genomföringen av förvaring. Med så få träffar på det tema jag önskade fördjupa mig i gjorde jag en del sök på fri hand och kedjesökanden i tillägg. Även om Randi Rosenqvist är en erkänd rättspsykiatriker som har varit med och skrivit mycket om förvaring, kom inga av hennes verk upp under min sökprocess. Jag valde därför att söka direkt på hennes namn och fann på så sätt några artiklar som jag kunde använda mig av. Jag bestämde mig också för att använda mig av en episod från RøverRadion där Rosenqvist är gäst och som direkt tar upp konceptet förvaring.

3.0 Uppgiftens kontext och litteratur

Som tidigare nämnt önskar jag att lägga fram en så balanserad diskussion som möjligt beträffande problemställningen. För att kunna genomföra detta menar jag att vi först måste se på de olika delarna av frågan och ge dem en närmare förklaring. Jag kommer därför redogöra för vad förvaring innebär, både i ett historiskt och nuvarande perspektiv. Uppgiften tar sig så för vilken roll som rehabiliteringen spelar för en fängelsedömd, och kritik till detta, samt hur soningsförloppet är tänkt att se ut för någon som sitter på förvaring. Jag tar även upp människosynen i fängelse och hur mänskliga rättigheter efterföljs. I diskussionen använder jag den framlagda litteraturen och teoretiska ståndpunkterna och jämför dessa med hur förvaringsdömda behandlas i praktiken.

Dirk van Zyl Smit beskriver i sin artikel *Rehabilitation as a dominant idea in European Prison Law* framväxten av användandet av rehabilitering under soningsförlopp i Europa. Artikeln blir använd för att ge ett historiskt perspektiv på hur tankegången runt soningsförlopp förändrats. Författaren är professor inom kriminologi och strafflag.

Randi Rosenqvist, norsk rättspsykiatriker och tidigare överläkare på Aker sykehus, var själv med och utarbetade den form av förvaring som vi ser i Norge idag. Hon har dock flera gånger uttalat sig om att hon inte är enig med hur soningsformen blir använd i praktiken och att detta skiljer sig från målsättningen som blev uppsatt under tidigt 2000-tal. I en podcast från RøvarRadion uttalar den nu pensionerade psykiatrikern om hur hon menar att förvaringsstraffet används idag och hur det kan komma att påverka kriminalomsorgen i framtiden.

3.1 Vad är förvaring?

Förvaring är en tidsmässigt obestämd straff som kan ådömas tillräkneliga lagbrytare som har begått, eller försökt begå, kriminalitet som kränker andres liv hälsa eller frihet, eller utsatt de lagliga varorna för fara (Straffeloven, 2005)§ 40, fritt översatt av UT). När domstolen ådömer ett förvaringsstraff, värderas faran för återfall till ny tillsvarande kriminalitet att vara hög (Johnsen, 2011, s. 4). Storvik (2013, s. 13) visar till att dessa är lagbrytare som bör antas vara särskilt farliga, och förvaringsstraffet har som mål att värna samhället mot ny allvarlig kriminalitet.

Förvaring var en av tre särreaktioner som ersatte det gamla säkrings- och förvaringsinstitutet i januari 2002, och det var Straffelovrådet och Særreaktionsutvalget som utredde de nya förvaringsbestämningarna. De andra särreaktionerna var tvunget psykiskt helsovärn och överföring till tvungen omsorg. Rörande förvaring var det framför allt reaktionens

samhällsskyddande funktion och tidobestämdheten som blev debatterade (Johnsen, 2011, s. 3). Særreaktionsutvalget visar i sin inställning från 1990, som de senare lagändringarna i hög grad bygger på, att förvaring skall vara en särreaktion. Man önskade även att komma bort ifrån det *tvåspårade systemet*, det att säkringsdömda tillräkneliga först skulle sona sitt straff och sedan skulle genomföra sin säkring, som inte ansågs som straff (NOU1990:5, s. 104). Samtidigt visar man också till att ”förvaring skal vare ”straff” i straffelovens forstand” (NOU1990:5, s. 17). För att kunna motivera hur förvaring skall kunna anses som straff refereras det till Straffelovrådets utredning där det står:

”Rådet finner det riktigst at særreaksjonen forvaring – slik den er bygd opp i lovutkastet – blir å henregne til de sanksjoner som er «straff» i straffelovens forstand. Det er riktignok vesentlige forskjeller mellom en tidsbestemt fengselsstraff og forvaringen. Det gjelder særlig med hensyn til formålet med reaksjonen. Men det er også store likheter. Begge sanksjoner forutsetter en skyldig lovbrøyer, dvs. at de subjektive og objektive vilkår for straff er oppfylt, og begge sanksjoner skal primært fullbyrdes i anstalt under fengselsvesenet. Sett fra lovovertrederens synspunkt vil forvaringen på grunn av tidsbestemtheten lett fremstille seg som en strengere reaksjon enn en tidsbestemt fengselsstraff. Det kunne da oppfattes som en forskjønnende omskrivning å karakterisere forvaringen som noe annet enn straff.” (NOU1974:17, s. 15)

De två offentliga utredningarna och de påföljande dokumenten måste läsas ut ifrån sin samtid och mycket har ändrats sedan den tiden. Man kan därför inte förlita sig på att de skall kunna förklara hur vi skall hantera de situationer som uppstår med förvaringsdömda idag (Rosenqvist & Sandal, 2015, s. 68) Det primära målet med förvaringsordningen när den blev utredd i 1974 och 1990 var att kunna ge speciellt farliga lagbrytare en särreaktion när deras tidsbestämda straff var över, detta för att i första hand kunna säkra samhället (Rosenqvist & Sandal, 2015, s. 69).

Även om samhället skall prioriteras, är inte vårdandet av samhällssäkerhet bara att hålla den förvaringsdömda fängslad. En viktig del av omhändertagandet av samhällets trygghet är att också lägga till rätta för att den förvaringsdömda själv skall klara av att avstå från kriminalitet (Johnsen, 2006, s. 78). Något av det som skiljer förvaringsstraff från ett ordinärt fängelsestraff är att den ändringen som kriminalomsorgen lägger till rätta för, kan vara avgörande för om den förvaringsdömda blir lössläppt eller inte. Den frivillighet som ligger i grunden i en ordinär soning av straff med tanke på ändring, är inte lika frivillig för en förvaringsdömd.

En studie från 2005 bekräftar Straffelovrådets uttalande och visar till att förvaringsdömda upplever förvaring som straff och att ovissheten om hur länge soningen varar upplevs som speciellt belastande (Johnsen, 2011, s. 4). Johnsen beskriver vidare att till skillnad från tvungen omsorg och psykiskt hälsovård så fastställs det en viss tidsram, och minsta tid, när det kommer till längden av en förvaringsdom. Ett av de centrala momenten i Straffelovrådets värdering var nämligen att ett fastställande av en tidsram skulle minska ovissheten som en tidsobestämd dom kunde skapa för lagbrytaren. Man ville även säkra att Åklagarmyndigheten och domstol på nytt skulle prova saken igen efter några år (Johnsen, 2011, s. 5). Det låg alltså i korten att förvaringsdömda skulle ändra sig och inte bara sitta isolerade. Det är dock tydligt att säkring av samhället är den primära uppgiften och inte rehabilitering av den dömda (Rosenqvist & Sandal, 2015, s. 70).

KDI beskriver förvaring som en ingripande reaktion (KDI, 2022). Vidare beskrivs det som att reaktionens varighet skall bland annat värderas i förhållande till om den dömda uppnår tillfredsställande egenutveckling och ansvarstagande under genomförandet. Reaktionen skall dock inte vara längre eller vara strängare än det som är nödvändigt av hänsyn till säkerheten. En viktig aspekt är att förvaringsstraffet skall ha ett annat innehåll än straff i den traditionella meningen och att innehållet i soningen skall anpassas till individens egna förutsättningar och behov. Det krävs professionell kompetens från många olika områden samt ett omfattande samarbete med andra offentliga instanser och frivilliga organisationer. Arbetsträning, beteendeträning, undervisning, fritidsaktiviteter, brottsrelaterad och annan programverksamhet är alla viktiga element i genomförandet av soningen. Innanför säkerhetsmässigt försvarliga ramar skall innehållet i förvaringen söka efter att vara tillrättat på ett sådant sätt att den dömda uppnår en gradvis anpassning till samhället genom mer ansvarskrävande genomföringsformer och större frihet. Det är viktigt att kartlägga individuella förutsättningar och utarbeta systematiska genomföringsplaner. Kartläggning och observation är nödvändigt för att kunna värdera om den dömda har uppnått en så stor grad av ändring i sitt beteende och i sin personlighet för att villkorlig frigivning skall vara försvarligt (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021) Fritt översatt av UT)

Hur mycket pengar som skall gå till kriminalomsorgen fastställs i statsbudgeten.

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) får så fördela dessa pengar ut över de olika fängelseregionerna i landet; Nord, Sør, Sørvest osv. Region Nord lägger så upp en plan för hur pengarna skall fördelas mellan de fängelser de rör över, här ibland Trondheim Fængsel och som en avdelning under Trondheim Fængsel kommer så avdelning Leira.

Tal från KDI ifrån 2020 visar att en fängelseplats kostar på lågsäkerhetsfängelse i genomsnitt 728 000 NOK per år, kontra högsäkerhet där kostnaden ligger på 1,16 miljoner NOK per år (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021). Det är inte möjligt att finna specifika tal för förvaringsdömdas kostnad utan de räknas med i genomsnitten för de olika säkerhetsnivåerna. Det är dock värt att nämna att förvaringsdömda enligt KDI skall motta fler resurser eftersom de menas ha större behov för rehabilitering (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021). Det faktum att specifika tal för förvaring inte är tillgängliga visar igen till att lite forskning har blivit gjort på området.

3.2 Rehabiliteringens roll

Innan vi kan gå in på diskussionsdelen av uppgiften måste vi först se på begreppet rehabilitering och vilken roll den spelar under ett soningsförlopp. Kriminalomsorgen beskriver målet som att när en dömd är färdig med soning skall denne vara drogfri eller ha kontroll över sitt drogbruk, samt ha en passande plats att bo. Vidare skall vederbörande kunna läsa, skriva och räkna, samt ha en chans på arbetsmarknaden. Personen skall också kunna förhålla sig till samhället i övrigt och klara av att söka hjälp för att lösa problem som eventuellt kan uppstå efter att blivit lössläppt och kunna leva oberoende (St.meld.nr.37, (2007 - 2008), s. 9)

Van Zyl Smit berättar i sin artikel om den klassiska idén att moderata, tidsbestämda, fängelsestraff som stod i proportion till allvarligheten av brottet som begåtts, stod starkt i västra Europa helt fram till efterkrigstiden. När väl socialdemokratin fick fotfäste började tankar om hur fångar skulle få möjlighet att integreras i det fria samhället att komma fram (Van Zyl Smit, 2018, s. 11). Straffteoretiker skrev böcker som porträtterade fångar som lagliga medborgare med både rättigheter och plikter. Tankar om att rehabilitering inte kunde tvingas, eller manipuleras, lyftes fram. De skulle i stället presenteras med möjligheter för att förbättra sig själva. Man menade att det endast var på detta sätt som fångarna kunde bli socialt rehabiliterade på ett sådant sätt att det gick i tråd med mänskliga rättigheter i moderna socialdemokratiska samhällen (Van Zyl Smit, 2018, s. 11) Idealet om rätten till social rehabilitering hade den största inverkan vid etableringen av principen att alla dömda insatta, inkluderat de som är fängslade på obestämd tid, skall ha en förespegling av lössläppning, både i lag och i praktik. Om denna förespegling inte kan efterlevas innebär detta i praktiken att fängslandet går i strid med den tredje artikeln i FNs förklaring om mänskliga rättigheter ”Var och en har till liv, frihet och personlig säkerhet” (Van Zyl Smit, 2018, s. 14).

Det finns såklart kritik mot rehabilitering av kriminella i fängelser. Fergus McNeill möter i sin artikel "Four forms of 'offender' rehabilitation: Towards an interdisciplinary perspective" kritiken från Anthony Bottoms, britisk kriminolog och författare. Även om kritiken är skriven när rehabilitering var ett relativt nytt begrepp inom kriminalomsorgen, lägger den vikt på aspekter som bör anses som viktiga att vara observant på även idag. Det läggs i kritiken fram att man kan anse att det ligger flera brister i tanken om rehabilitering av kriminella. För det första är rehabilitering att anse som teoretiskt felaktigt på det sättet att den feltolkar grunderna till att lagbrott är individuella när de enligt kritiker egentligen är strukturella och sociala. Alltså att kriminalitet i sig självt är en social struktur (McNeill, 2012, s. 24). Ett annat argument som läggs fram är att rehabiliterande praktik blev avslöjad för att vara systematiskt diskriminerande och bedrev tvångsinsatser på samhällets mest sårbara och fattiga människor (McNeill, 2012, ss. 22-23). Vidare att rehabilitering då stod inför ett moraliskt dilemma i dennes försök att psykologiskt tvinga fram förändring hos människor och på så sätt erkänna att individen i utgångspunkten "är" fel. McNeill svarar med att rehabilitering både är ett socialt och personligt projekt (McNeill, 2012, s. 31). Oavsett om vi behandlar begreppet rehabilitering i ett deontologiskt synsätt och ifrågasätter om genomförandet försöker göra om kvalificeringen av medborgare, eller ett utilitaristiskt och korrigerande sätt som i stället fokuserar på omskolande och återsocialisering, lyfter det båda tillfällena fram politiska och filosofiska frågor. Om medborgarskapets och samhällets natur, och om relationen mellan dessa två och statliga myndigheter, samt om vilken legitim makt som myndigheterna bör besitta (McNeill, 2012, s. 31). McNeill erkänner att artikeln inte besvarar dessa frågor och att de kan upplevas som abstrakta men menar samtidigt att de står sida om sida med de praktiska utmaningarna för att få rehabilitering att fungera. Han menar vidare att en del av de praktiska problemen kommer från att utövarna och understödjarna av rehabilitering inte tar dessa frågor till betänkande i sitt arbete (McNeill, 2012, s. 31).

3.3 Soningsförlopp i förvaring.

En förvaringsdömd insatts soningslopp skall vara mer anpassat efter individen och dennes särskilda behov. Fokus skall gärna ligga på tilltag som beteendeträning, arbetsträning, fritidsaktiviteter och undervisning (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021). Här stöter dock lågsäkerhetsfängelser på ett problem. Som tidigare nämnt uttalar sig KDI om saken på följande sätt: *"Innenfor sikkerhetsmessig forsvarlige rammer skal innholdet i forvaringen søkes tilrettelagt slik at domfelte oppnår en gradvis tilpasning til samfunnet gjennom mer*

ansvarskrevende gjennomføringsformer og større frihet. Det vil være viktig å kartlegge den enkeltes forutsetninger og utarbeide systematiske gjennomføringsplaner. ” (KDI, 2022) Med försvarliga ramar menas för förvaringsdömda att det måste vara två anställda med när den insatta skall lämna fängelsets område, en så kallad framställning. Trots att de som kommer till lågsäkerhetsfängelse är ansedda som att de passar in i gemenskapen på avdelningen och inte utgör någon större sviktfara (risk för rymningsförsök) än andra insatta måste de som sonar en förvaringsdom ha med sig en extra anställd ut. Minst en av dessa måste vara någon som är anställd i säkerhetstjänsten, med andra ord en fängelsesbetjänt, medan den andra kan vara en miljöterapeut eller liknande (Storvik, 2017, s. 351). Detta ställer högre krav till användandet av resurser på avdelningen, vilket i sin tur står i konflikt med hur en lågsäkerhetsavdelning är tänkt att operera. Kriminalomsorgen skall bedöma överförande till fängelse med lägre säkerhetsnivå när det kvarstår ett år innan den insatta kan få villkorlig frigivning.

Överförandet skall ske som ett gradvis tillbakaförande till full frihet (KDI, 2022).

Lågsäkerhetsavdelningen som en del av soningsförloppet skall använda sig av mindre resurser än högsäkerhetsavdelningarna då man bedömer att den insatta är närmare frigivning och på så sätt skall klara av att ha mer eget ansvar, de har även färre fysiska säkerhetstilltag (KDI, 2022). Lågsäkerhet har således mindre anställda på vakt under varje skift och alltså färre som kan ställa upp till framställning.

3.4 Mänskliga rättigheter och människosyn i fängelset

Enligt den Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (UN, 2021) artikel 3 skall var och en ha rätt till liv, frihet och personlig säkerhet. Vidare i artikel 5 skall ingen utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Ett fängelsestraff skall enligt kriminalomsorgens egna sidor (KDI, 2022) ett berövande eller inskränkande av frihet, inte ett förlorande av andra mänskliga rättigheter. Bortsett från frihetsberövandet, skall de insatta ha de samma rättigheterna som andra norska medborgare.

Något som skiljer Leira från många andra fängelser och avdelningar är hållningar till andras kriminalitet. Under intervjun för att få en plats på Leira blir de insatta bland annat frågade om hållningar till andras kriminalitet, framför allt rörande sedlighet. Insatta ser, precis som alla människor gör, efter likheter och skillnader på sig själva och de människor de har runt sig när det kommer till relationer. Man jämför erfarenheter och söker gemensam grund även om man kommer från olika bakgrunder. Sexuella brott är dock något som blir fördömt av insatta i fängelser. Grunden till detta är att den typen av brott anses som att de utförs mot vanliga människor, som inte har någon tillknytning till det kriminella, men också att de är svagare än

den som utför handlingen. Det råder en slags enighet om att ”ordentliga” kriminella motiveras av profit och att de handlar med eller mot andra som är i samma bransch. Deras kriminalitet drabbar ingen som antingen inte känner till spelreglerna. Våldsdömda hävdar att de var i ett slagsmål på lika villkor, narkotikadömda att de bara handlar med andra som är i samma position, och detta verkar det råda enighet runt (Uglevik, 2011, ss. 276-279). Sedlighetsdömda anses ha andra motiv. De drivs av sina egna lustar som de inte har kontroll på och som fångsamhället, på lik linje med samhället i övrigt, måste skydda sig mot (Uglevik, 2011, s. 279). På Leira förväntas alla insatta att behandla alla, och bli behandlade med, respekt. Det krävs inte att alla skall komma lika bra överens men alla skall kunna umgås i gemensamma rum utan att det uppstår konflikt.

Förvaringsstraffet förutsätter som tidigare nämnt att den dömda begått eller har försökt begå en allvarlig förbrytelse som har kränkt fundamentala rättigheter, så som liv, hälsa eller frihet (Straffeloven, 2005). Exempel på detta är våld och sexuella förbrytelser. De som sonar för sistnämnda blir på många sätt i tillfällen utstötta från resten av gruppen (Uglevik, 2011, ss. 276-279). En del av de insatta klarar av att se förbi brotten och se människan bakom, men ofta blir sedlighetsdömda sett ner på och undgås. De blir alltså mer isolerade från det sociala jämfört med andra insatta vilket igen ställer högre krav från personalen.

4.0 Diskussion

I uppgiftens litteraturdel kommer det tydligt fram att kriminalomsorgens önskan är att anpassa soningen för insatta på förvaring. Detta för att de anses ha större behov av tillrättaläggning i rehabiliteringen för att kunna återanpassa sig till samhället till den dagen de skall släppas ut. Det poängteras att det krävs insatts och engagemang från flera olika professioner och instanser för att rehabiliteringen skall fungera. Detta går i tråd med etiska riktlinjer och mänskliga rättigheter. Frågan blir, som problemställningen också visar till, hur detta faktiskt fungerar i praktiken. Antal förvaringsdömda ökar alltså men budgeten till kriminalomsorgen har varit nästan oförändrat de senaste åren (RøverRadion, 2020, 11:30). På grund av straffets utformning är det även osäkert när de släpps ut och kostnaden blir därför svår att anslå. Eftersom vi redan etablerat att förvaringsdömda kräver mer resurser än andra ansatta går kalkylen inte ihop. En förvaringsplats är dyrare och förhoppningsvis bättre anpassad till individen än en vanlig soningsplats på grund av att man skall försöka sig på en rehabiliteringsprocess, resurserna räcker dock inte till för att genomföra det för alla insatta när budgeten tagit höjd för ett färre antal än de som sonar en förvaringsdom (RøverRadion, 2020, 8:05).

Vad gäller Anthony Bottoms kritik som läggs fram rörande rehabilitering där han hävdar att kriminaliteten är en social konstruktion och därför bör man inte lägga ansvaret för förändring på individen. Detta blir en överförenkling av situationen. När Bottoms säger att det är en social konstruktion som gör att individen kan ses på som kriminell och att denna inte behöver ändra sig kan detta vara överförbart till några normer och regler i samhället men inte alla. Exempelvis bör det inte vara möjligt att kalla frånrövandet av någon annans liv, och att detta är kriminellt, för en social konstruktion. Konstruktionismen handlar mer om att perspektiven präglar vad vi ser och sätter lite tro på objektiva sanningar (Tøssebro & Berg, 2015, ss. 240-241) Det verkar nästan som att Bottoms försöker provocera mer än att han faktiskt står bakom de ord han skriver. Det kan tänkas att han försöker ställa ting på spetsen men att argumentationen slår fel. Kritiken blir lite för enkel och banal.

Fler och fler blir dömda till förvaring men färre släpps ut. Använder vi förvaringsdomen på riktigt sätt eller blir den använda för att försöka gömma undan en grupp som man inte helt kan hantera? Rosenqvist lägger i dialogen tydligt fram att förvaring används som ett alternativ för att ge längre domar, vilket inte var intentionen med förvaring när den blev antagen (RøverRadion, 2020, 12:30). Förvaring kan i teorin betyda fängslande på livstid då domen som beskrivet kontinuerligt har möjligheter att förlängas (Rosenqvist & Sandal, 2015, s. 71).

Man klarar sig undan att kalla det livstid eftersom detta är något som värderas under soningens gång.

4.1 Är lågsäkerhet en naturlig del av soningsförloppet till en förvaringsdömd?

Det kan uppstå något av ett moment 22 för förvaringsdömda både innan och när de kommer till lågsäkerhet. Det kan för det första vara svårt för dem att få plats på en lågsäkerhetsavdelning då många av dessa inte tar emot insatta som inte genomfört övernattningspermissioner. Förvaringsdömda kan ofta stöta på problem med att få dessa permissioner godkända på grund av säkerhetsvärderingar (Rosenqvist & Sandal, 2015, s. 77). I samband med övergång till lågsäkerhet är det vanligt att man startar upp skolgång eller arbete utanför fängelset. Detta för att den insatta skall börja vänja sig till en normal vardag i frihet. På högsäkerhet finns det möjligheter för att studera i fängelset och för kunna få detta officiellt godkänt. På så sätt kan de insatta förbättra sina betyg eller till och med ta nya utbildningar under soningen. På lågsäkerhet finns ofta inte de faciliteterna och de insatta kan i stället söka om att få gå på skola utanför fängelset. För förvaringsdömda kan det ofta krävas mer dokumentation och utredning för att de skall kunna få denna form av dagspass, alltså timmar utanför fängelset som inte dras ifrån den permissionskvot alla insatta får tilldelat. En av de som satt på förvaring under min praktikperiod fick en sådan ansökan avslagen på grund av att han ansågs som inte nog rehabiliterad för att kunna vistas i så långa perioder utanför fängelset utan eskort. Detta trots att personalen på fängelset menade att han var redo för det. Den insatta har alltså fått plats på lågsäkerhet för att han anses vara redo för det steget. När det kommer till vidare rehabilitering anses han i stället som en risk för samhället. I praktiken får han alltså ett sämre tillbud på lågsäkerhet kontra högsäkerhet eftersom han inte får möjlighet för studier. Tillvänjandet till ett liv i frihet tar alltså hellre ett steg tillbaka än framåt. Överförande till öppen soning medför alltså att den förvaringsdömda får mindre socialisering på grund av för lite personal och färre möjligheter till utbildning. Detta går då emot KDIs riktlinjer med tanke på rehabilitering. Beslutningar som dessa fattas på högre instanser av människor som inte möter de insatta på daglig basis. Rosenqvist riktar kritik mot detta och menar att det är politiska agendor som följs och att besluten fattas baserat på känslor och inte fakta. Det kan menas förståeligt att någon som endast läser vad en insatt är dömd för och vilken progression denna har haft baserat på rapporter från andra instanser än fängelsesbetjänter inte ser den reella framgång den insatta faktiskt haft och därför inte baserar

sig på fakta. Hon menar att framför allt justispoliterna kan väldigt lite om kriminella, även om de är starka inom juridiken, och att de handlar emotionellt (RøverRadion, 2020, 25:10).

4.2 Väntetid och mindre framställning

Det är ofta lång väntetid för att komma på öppen anstalt. Det är för få platser. De öppna anstalterna menar att det är så mycket byråkrati runt förvaringsdömda och att det behövs mer resurser för att kunna processera. Rosenqvist menar att det borde vara många flera öppna anstalter med människor som är där för att hjälpa med vägen vidare (RøverRadion, 2020, 19:40). Men utvecklingen går snarare åt andra hållet då fler och fler öppna anstalter, eller lågsäkerhetsavdelningar, läggs ner. Det blir därför färre platser att flytta insatta i mellan RøverRadion, 2020, 20:20). Förflyttning mellan säkerhetsnivåer och avdelningar skall bero på utvecklingen hos den insatta. När kapaciteten för förvaringsdömda redan är full gör det förflyttningar väldigt svåra. Det finns inte längre något att gå på när en insatt skall byta avdelning. Det blir närmast som en rubriks kub, när en insatt skall flyttas måste också en insatt på mottagande avdelning förflyttas. Då måste allt rockeras runt eftersom alla har sp pass högt belägg (RøverRadion, 2020, 21:00). Då kan man inte längre påstå att det handlar om utveckling och rehabiliterings-grad hos den insatta utan hellre flytt i mån av plats. Det kan då diskuteras vilken motivation det är för en förvaringsdömd att arbeta med sin inre progression (RøverRadion, 2020, 21:50). Om det oavsett inte är när denna bevisar att han eller hon är redo för nästa steg i soningsförloppet som en förflyttning sker, utan hellre när någon på mottagande avdelningen antingen flyttas tillbaka eller går över till lägre säkerhet.

De förvaringsdömda skall alltså ha ett mer anpassat soningslopp och vara med på aktiviteter för att kunna anpassa sig stegvis till samhället efter soning. På grund av bemanning blir detta betydligt svårare att genomföra på lågsäkerhetsfängelser och den mer fria soningen går på sätt och vis mot sitt ändamål. Antal i personalen kontra förvaringsdömda gör att de får mindre framställning än på högsäkerhetsavdelning trots att tanken är att lågsäkerhet skall vara mer öppet. Förvaringsdömda skall vid framställning eskorteras av två personer från personalen, var av den ena måste vara från säkerhet. Detta går i tråd med att samhället skall säkras från den dömda men det medför dock att personalen inte alltid räcker till.

Man kan hävda att kriminalomsorgen har sitt på det rena i och med att rättningslinjerna för mänskliga rättigheter och lagverk, på pappret, blir följda. I praktiken menar jag att det är något annorlunda. Det tydligaste exemplet blir från min egen praktikperiod och att förvaringsdömda inte kan bli med på de aktiviteter som sker utanför fängelset. Detta trots att

det är sagt att de skall ha mer tillrättalagd rehabilitering och få mer resurser när det kommer till att kunna anpassa sig till ett liv i frihet igen. I praktiken får de alltså mindre socialisering och får även ta del av färre resurser.

Så hur väl fungerar rehabiliteringen inom fängelset egentligen? Nya färdigheter, mästrande och ändrat beteende är inte alltid överförbart utanför den miljön man har uppnått det i. Det faktum att en insatt fungerar bra innanför den strukturerade fängelsesituationen behöver inte alltid betyda att denna klarar sig bra i frihet (Rosenqvist & Sandal, 2015, s. 77). Om de inte får möjligheten att undersöka sitt fungerande i reella situationer kan de gå igenom så många program KDI önskar utan att vi egentligen får ett svar på om det faktiskt är klara för ett liv i frihet igen. Så framställningar med nog personal och permissioner som inte blir nekade gång på gång bör vara att anse som logiska tilltag att förbättra. Även den byråkratiska delen bör förbättras och eventuellt förenklas. Under praktikperioden fick förvaringsdömda flera gånger avslag på permissionsansökan med argumentet om att det inte var nog tid att behandla ansökan innan önskat datum för permission. Detta trots att ansökan lämnades in 6 veckor i förväg.

Det behövs fler resurser och bättre uppföljning av förvaringsdömda både under och efter soningen om vi skall lyckas få bättre resultat. Rosenqvist lyfter fram utslussande med gott stöd genom hela processen för att både vänja till den insatta till livet i frihet och för att försäkra sig om att tryggheten till samhället är omhändertagen (RøverRadion, 2020, 18:50). Att kunna dela in grupperna på fler sätt än bara förvaringsdömda och de som avtjänar ett tidsbestämt straff kan också hjälpa till att för att lyckas med rehabiliteringen. Om man kunde segregera grupper mer så att de olika förvaringsdömda kan få ett erbjudande som är anpassat för dem och inte behöver dela allt med alla andra. Mer gemensamma framställningar, mer skola, bättre sysselsättning och sociala aktiviteter samt arbete med att försöka bryta isolationen på ett socialt gott sätt (RøverRadion, 2020, 21:10). Här finns då också möjlighet för de som sonar för sedlighet att kunna placeras i en grupp där man vet att de inte blir utstötta och kan på så sätt ta större del i både det sociala och själva rehabiliteringen.

4.3 Mer forskning

Varför finns det så lite kvalitativ forskning runt detta tema? Varför pratas det inte mer om förvaring? Det har producerats tidningsartiklar som berör ekonomin vid några tillfällen men jag har lyckats finna väldigt lite som tar upp den psykiska hälsan till de som sonar. Det ropas

hellre högt om att kriminella i fängelset har det för bra och kostar samhället för mycket pengar. I min mening blir det ett kortsiktigt argument. Det blir som att inte tro på förebyggande arbete och i stället fokusera på behandling i eftertid. Tanken är ju ändå att individerna skall rehabiliteras och igen bli en del av samhället. Om vi inte investerar i arbetet kan vi dock inte förvänta någon förbättring. Erkännande, brukarmedverkande och myndiggörande är alla viktiga delar av socialt arbete och står tydligt förankrade i FOs yrkesetiska grundlagsdokument. Med så lite resurser tilldelat till rehabilitering i fängelse blir de dock mer honnör-ord utan substans (Berg, Ellingsen, Levin, & Kleppe, 2015, ss. 97-87).

Samhället blir säkrare under den tid de förvaringsdömda sitter inlåsta. Rosenqvist erkänner att detta är tillfället under soningen. Soningen är också inte begränsad av tid och kan som tidigare nämnt i princip sträcka sig ut till livstid. Det är dock inte heller ett starkt ekonomiskt argument som vi kan se av kostnaderna över. I vilken grad klarar vi då att rehabilitera dem så att de är säkrare samhällsmedborgare när de väl kommer ut (RøverRadion, 2020, 13:45).

Tanken och planerna för att förvaringsdömda skall kunna rehabiliteras i fängelse är på plats. Av den information jag har lyckats hitta och baserat på min egen upplevelse inom kriminalomsorgen är det dock inte upplevelsen i praktiken. Skall vi få bättre resultat måste vi sätta in fler resurser. Det arbetet ligger dock på den politiska nivån i utgångspunkten och kommer även att kräva ett arbete med befolkningen. Tanken om att kriminella kan rehabiliteras och bli en del av samhället igen behöver stärkas i det offentliga men då behöver det också satsas.

5.0 Avslutning

Förvaringsdomen skall skärma samhället från de som anses vara de "farligaste" ibland oss. Att få en sådan stämpel kan gott tänkas göra något med psyket och därigenom försvåra förändringsarbetet och rehabiliteringen. I min mening gör detta att man borde lägga ännu mer energi i att försöka hjälpa dessa individer. Mer fokus på psykiatrisk utredning och mer hjälp till att tränas upp för ett liv utanför murarna igen. Det kan komma att kosta mer i den period den insatta sonar, men med hjälp av en god rehabiliteringsprocess bör det vara möjligt att se mindre risk för tillbakafall och på så sett bli mindre ansträngande för den nationala ekonomin.

Denna process med att skriva Bachelor blev långt ifrån vad jag hade sett för mig. Temat är något som engagerar mig väldigt men jag blev besviken när jag insåg hur lite kvalitativ forskning som blivit utförd på området. I brist på kvalitativ information om hur de insatta faktiskt blir behandlade har jag haft svårt att faktiskt få svara på problemställningen.

Diskussionen präglas av detta och av en brist på argument som går för och emot förvaringsdomen. När så lite reell information om hur de fängslade faktiskt upplever sin tillvaro finns tillgänglig, försökte jag i stället fokusera på det som faktiskt fanns skrivet. Det handlar i slutändan om resurser, skall vi lyckas med rehabiliteringen måste vi investera mer i kriminalomsorgen. Något som antagligen inte faller i god jord hos befolkningen.

Förvaringsdomen ser ut som ett fungerande koncept på pappret men jag har blivit under processen blivit mer skeptisk till om det faktiskt är ett fungerande tilltag inom kriminalomsorgen. Erfarenheten med skrivandet har fått mig att inse hur lite vi engagerar oss i den underprioriterade grupp som förvaringsdömda utgör. Uppgiften fokuserar endast på de insatta och det är ett medvetet val. Det hade dock varit väldigt intressant att utforska temat utifrån perspektivet till en miljöterapeut eller fängelsebetjänt för att se hur de upplever situationen. Detta hade möjligtvis gett en annan bild av hur väl systemet fungerar i praktiken.

Temat visade sig fort vara för stort för uppgiftens ramar. I samtal med vägledare har jag fått bekräftat att det antagligen hade gjort sig bättre som en master eller doktorsavhandling. Hade det varit möjligt att utföra egna kvalitativa intervjuer tror jag att man hade kunnat komma fram till en ärligare bild av hur människor som sitter på förvaring upplever sin soning. I stället möttes jag av få relevanta träffar i min sökandeprocess och var i flera perioder på väg att byta tema. Samtidigt kunde jag inte ge släpp på att det jag försöker förmedla är viktigt. Det upplevs för mig så fel att ett land som kommit så långt när det handlar om mänskliga rättigheter och mänskligt värde fortfarande inte klarar av att finna ett bättre sätt för att ge insatta en möjlighet till att förändra sig själva och igen bli del av samhället.

6.0 Litteraturliste

- St.meld.nr.37, (2007 - 2008). (den 26 Septembeer 2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn. Justis- og politidepartementet*. Hämtat från regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008-/id527624/?ch=1>
- Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I., & Kleppe, L. C. (2015). *Sosialt Arbeid, En grunnbok (3:e utg)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og Oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal.
- Elden, J. C. (den 15 Januari 2018). *Forvaring*. Hämtat från www.snl.no: <https://snl.no/forvaring>
- Fellesorganisasjonen. (den 16 Mars 2022). *fo.no*. Hämtat från Yrkesetisk grunnlagsdokument: <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Helsedirektoratet. (den 2 Juli 2020). *Rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator*. Hämtat från <https://www.helsedirektoratet.no/>: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/rehabilitering-habilitering-individuell-plan-og-koordinator/formal-og-overordnede-prinsipper-for-habilitering-og-rehabilitering-individuell-plan-og-koordinator/gjennomgang-av-definisjonen-av-habilitering-og-rehab>
- Johnsen, B. (den 24 Augusti 2006). Forvaring – et barn av sin tid? *Materialisten*, ss. 53-89.
- Johnsen, B. (2011). Forvaring - fra særreaksjon og «straff» til lovens strengeste straff: Ett skritt frem eller ett tilbake? *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, ss. 2-16.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (den 03 Maj 2004). *Retningslinjer fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF-2004-9001)*. Hämtat från lovdata.no: <https://lovdata.no/pro/rundskriv/ksf-2004-9001>
- KDI, K. (den 3 Maj 2022). *Forvaring*. Hämtat från <https://www.kriminalomsorgen.no/>: <https://www.kriminalomsorgen.no/forvaring.518720.no.html>
- KDI, K. (den 3 05 2022). *Type fengsel og soningsformer*. Hämtat från <https://www.kriminalomsorgen.no/>: <https://www.kriminalomsorgen.no/type-fengsel-og-sikkerhetsnivaa.516316.no.html>
- Kriminalomsorgsdirektoratet. (den 2 November 2021). *NTB Kommunikasjon*. Hämtat från <https://kommunikasjon.ntb.no/>: <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemedie/nokkeltall-fra-kriminalomsorgen?publisherId=17847130&releasId=17918902>
- McNeill, F. (2 2012). Four forms of 'offender' rehabilitation: Towards an interdisciplinary perspective. *Legal and criminological psychology*, ss. 18-36.
- Myhre, J. (2020). Dømt til forvaring. i M. Rand, *RøverRadion*. Oslo: Røverhuset.
- NOU1974:17. (den 22 10 1973). *NOU 1974:17 Strafferettslig utilregnelighet og strafferettslige særreaksjoner*. Hämtat från [Lovdata.no](http://lovdata.no): <https://lovdata.no/pro/forarbeid/nou-1974-17>
- NOU1990:5. (den 27 09 1989). *NOU 1990:5 Strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner*. Hämtat från [Lovdata.no](http://lovdata.no): <https://lovdata.no/pro/forarbeid/nou-1990-5>

- Rosenqvist, R., & Sandal, T. (den 18 Januari 2015). Er forvaringsordningen tilpasset dagens forvaringsdømte? *Tidsskrift for strafferett*, ss. 63-85.
- St.meld.nr.39, (. -2. (den 18 Juni 2021). *Kriminalomsorgsmeldingen – fremtidens kriminalomsorg og straffegjennomføring*. Justis- og beredskapsdepartementet. Hämtat från regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-39-20202021/id2861926/?ch=2>
- Storvik, B. L. (2013). *Forvaringsstraff*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Storvik, B. L. (2017). *Straffegjennomføring (3:e)*. Oslo: Cappelen Damm As.
- Straffeloven. (den 20 05 2005). *LOV-2005-05-20-28*. Hämtat från Lovadata.no: <https://lovdata.no/pro/lov/2005-05-20-28>
- Tøssebro, J., & Berg, B. (2015). Sosiale forskjeller, avvik og samfunn. i I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid - En grunnbok* (ss. 227-244). Oslo: Universitetsforlaget.
- Uglevik, T. (2011). *Fangenes Friheter - Makt og motstand i et norsk fengsel*. Oslo: Universitetsforlaget.
- UN. (den 7 June 2021). *United Nations*. Hämtat från <https://www.un.org/>: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- Van Zyl Smit, D. (Januari 2018). Rehabilitation as a dominant idea in European prison law: Problems and Prospects. *Romanian journal of sociological studies*, ss. 9-18.

